

Hoop en valse hoop

Arie Knuistingh Neven

Begrippen als ‘hoop’ en ‘valse hoop’ krijgen pas echt betekenis bij de confrontatie met een maligniteit. Hoop is volgens Van Dale ‘de wensende gedachte, dat iets goeds, dat nog onzeker is en in de toekomst ligt, werkelijkheid zal worden’. Twee zaken zijn essentieel: onzekerheid en onduidelijkheid over de toekomst én de positieve gedachte dat de zaak een gunstige wending zal kunnen hebben.

J an Stavinoha beschreef het eens aldus: ‘Een mens heeft het vermogen om zich, ondanks alles, voor te stellen dat het leven beter zou kunnen worden.’

Mensen met kanker blijven zich vaak, ondanks eerlijke uitleg over de ziekte en soms zelfs tegen beter weten in, vasthouden aan het sprankje hoop dat ze uit de mond van de dokter menen af te kunnen leiden. Kortom: ‘Hoop doet leven’. In het verhaal ‘Desperanto’ uit zijn laatste boek *Alles wordt niets* noemt Bert Keizer het ‘Hoop uit het infuus’. Er wordt ‘Hoop’ op de bloedbaan aangesloten. Hiermee, zo stelt hij terecht, wordt door de discussies over technische staat van het infuus het eigenlijk veel noodzakelijker gesprek met de patiënt over het naderende einde vermeden.

Twee situaties over hoop en valse hoop uit mijn huisartsenpraktijk zijn mij altijd bijgebleven.

Mevrouw Kosic was een Hongaarse van geboorte. Ze kwam naar Nederland doordat zij een relatie kreeg en daarna trouwde met een zoon van Hongaarse vluchtelingen uit 1956. Het echtpaar kreeg één kind, een zoon. Het huwelijk hield echter geen stand. Een scheiding volgde. Ze bleef in het dorp wonen, zodat hun kind, inmiddels een jonge puber, op twee adressen kon verblijven. Ze genoot in de eerste periode na haar scheiding van haar zelfstandigheid. Ze sprak perfect Nederlands en had een grote vriendenkring om zich verzameld, inclusief haar twee honden, golden retrievers. Maar toen sloeg het noodlot toe. Na enige tijd met vage buikklasten rondgelopen te hebben kwamen er alarmsymptomen: ze vermagerde, er ontstond algemene malaise, ze werd anemisch en wat icterisch. De diagnose was infaust: een coloncarcinoom met levermetastasen. Een rampzalige diagnose bij deze 42-jarige vrouw. Maar zij wilde er het beste van maken. Verwijzing door chirurg en internist van het perifere ziekenhuis naar een oncoloog in het gerenommeerde regionale kanker Instituut volgde. Veel meer dan cytostatica kon men haar niet

bieden. Ze onderging het trouw, lijdzaam en vooral hoopvol. Maar dit alles bleek helaas onvoldoende. De oncoloog had geen therapeutische opties meer. Verwijzing naar de eerstelijnszorg was het alternatief. Verschijnselen als moeheid, vermagering en misselijkheid namen zienderogen toe. Dan was er ook nog de gespecialiseerde thuiszorg: ook thuis kon er vocht toegediend worden; zelfs een bloedtransfusie kon thuis geregeld worden. Dit werd door de thuiszorg nadrukkelijk geopperd. Invloed op deze wens was niet meer mogelijk. Ze hield zich vast aan deze mogelijkheden. En zo geschiedde: ze kreeg vocht en bloed. De zorg werd met recht ‘intensief’. Organisatorisch was er geen probleem, alleen, het was in mijn ogen letterlijk ‘uitzichtloos’. Maar ze had nog altijd enige hoop dat er een gunstige wending zou komen. Haar ex-echtgenoot, haar zoon en een schare vriendinnen verleenden regelmatig hand- en spandiensten. Ook haar Hongaarse moeder stond haar in de laatste weken bij. Het Habsburgse verleden van Hongarije was er ongetwijfeld verantwoordelijk voor dat zij me aansprak met ‘Herr Doctor’. Meer Duits was er eigenlijk niet. En zo kwam het einde. De enorm bedroefde moeder kon weinig woorden opbrengen; hooguit iets wat op ‘schwierig’ of ‘schwer’ leek. En dat was het ook: bij dit soort situaties (je kind verliezen) zijn woorden immers altijd onvoldoende. Was er hier sprake van ‘hoop’ of ‘valse hoop’?

In het tweede geval ging het om een 73-jarige vrouw met een gemetastaseerd mammacarcinoom. Ook ditmaal waren de therapeutische opties uitgeput: men kon niets meer voor haar doen. Mijn vroegere associé had altijd de stelling, dat de alternatieve geneeskunde in beeld komt als wij (de universitaire, reguliere geneeskunde) het af laten weten; de mensen in de steek laten. Patiënte bezocht hoopvol een alternatieve genezer. Na onderzoek was zijn conclusie duidelijk: ‘Ik maak u helemaal beter’. En passant werd haar verteld dat ze eigenlijk veel

te lang bij de verkeerde dokters was geweest. Veel medicijnen uit het alternatieve circuit werden aangekocht tegen grote bedragen. Hoopvol kwam ze weer thuis: ze zou weer helemaal beter worden. Maar het duurde niet lang. Ze ging steeds meer achteruit. Een tweede bezoek aan de alternatieve genezer volgde, waarbij dezelfde procedure werd herhaald: een positieve belofte en een zak vol medicamenten tegen een stevige prijs. De teleurstelling was groot toen ze besepte dat het echt niet meer ging. Het hoofd werd letterlijk in de schoot gelegd. Korte tijd daarna overleed ze. Was er hier sprake van 'hoop' of 'valse hoop'?

Begrippen als 'hoop' en 'valse hoop' liggen erg dicht bij elkaar. Valse hoop heeft uiteraard het kenmerk van onjuiste hoop, ontorechte hoop dus. Maar 'vals' heeft nog een andere betekenis: gemene opzet of, zeg maar, bedrog. In het

eerste geval werd ondanks eerlijke en oprechte voorlichting over de situatie vastgeklampt aan de laatste strohalm. In feite werd, en dit wist patiënte, het nadere einde slechts verschoven. Ze beleefde dit toch als positief en waardevol, en wellicht toch nog met een sprankje hoop. In het tweede geval ligt het toch een beetje anders. Ondanks voorlichting en uitleg werden andere opties gezocht en patiënten worden dan soms op hun wenken bediend. In dit geval werd nieuwe, maar in feite 'valse hoop', geboden, of liever verkocht.

En dit laatste is letterlijk 'vals'! ●

Dr. A. Knuistingh Neven, huisarts-epidemioloog, is werkzaam op de afdeling Huisartsgeneeskunde en Verpleeghuisgeneeskunde van het LUMC. Hij publiceert regelmatig in De Perifere Kliniek en Modern Medicine.

● Kort ●

Een koninklijke afspraak

De nieuwe lijfarts van Koningin Elizabeth II en het Engelse hof is Dr Tim Evans. Dat hij het is geworden, is niet zo opmerkelijk, wel dat hij een beoefenaar is van alternatieve geneeskunde, hetgeen van grote invloed kan zijn op Elizabeths kijk op de alternatieven. Evans is onder andere medisch directeur van de *Total Health Clinic* waar yoga, reflexologie, aromatherapie en chinese kruidengeneeskunde worden beoefend en waar hij zich volledig inzet voor een holistisch mensbeeld. Aldus een website, waarop hij adviezen geeft. Dr Evans heeft als Flying Doctor in Afrika gewerkt en assistentschappen in general practice, gynaecologie en verloskunde doorlopen. Daarna richtte hij een prive-praktijk op, waar uitsluitend vrouwen en kinderen worden behandeld. Hij

heeft zijn strepen tevens verdiend door op filmsets voor talloze Hollywood-sterren beschikbaar te zijn. De Engelse koninklijke familie heeft overigens al veel vaker gebruik gemaakt van het alternatieve circuit: homeopate Marjory Blackie werd al in 1969 geconsulteerd, Prins Charles was beschermheer van de Halekliniek, al jaren voordat zijn toenmalige echtgenote Diana, de prinses van Wales daar colonirrigaties liet toepassen, en Prins Andrew bezocht een cursus bio-energetische genezing voor een gebroken voet. ●

*Bron: The Guardian 24 februari 2004
Bewerking Hans van der Veen*